

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH
(SZTAB GENERALNY)

8804 J5
Warszawa, dn. 25. sierpnia 1922 r.

Oddział II.
№ 22954 /II. Inf/II/D/2

DO
TAJNE
GENERALNEJ ADJUTANTURY NACZELNEGO WODZA

Szt.Gen.tel.148.

w W a r s z a w i e.

Przesyłam raport Attache Wojsk. w Belgradzie za sierpień.

1 załącznik:

Szef Oddz. II. Szt. Gen:

MATUSZEWSKI

Ppłk. p. d. Szt. Gen.

ADJUTANTURA GENERALNA
NACZELNEGO WODZA
L. G. 8804 J5
Wpłynęło do _____ 29. VIII 1922 roku
Wyszło do _____ - - - - - roku
Załączników _____

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

L. 403/23

Belgrad, 8 sierpnia 1923 r.

RAPORT INFORMACYJNY ZA SIERPIEN.

D Y S K U S J A

przy rozpatrywaniu budżetu Ministerjum wojny i marynarki. ~~Składowy~~ Z powodu ograniczonego bardzo czasu, gdyż by ~~nie~~ by skonczyło nareszcie z projekcjum budżetowym /dwanaście/ nami / postanowiono do pierwszego sierpnia przyjąć budżet. dyskusja w skupaszczynie nie rozwinęła się zupełnie. Przy najważniejszych działach życia państwowego jak wojsko sprawy zagraniczne, wewnętrzne skupaszczyna kończyła dyskusję w ciągu jednego posiedzenia.

Przy rozpatrywaniu budżetu jako główni mówcy wystąpili klerykali, którzy dali ich trzech.

Drugi pierwszy Nemanic i Brodar przyznawczy że pod względem aprowizacyjnym warunki wojsku znacznie się poprawiły, że dali ostatecznego uregulowania tej sprawy. Uznali też że dzisiejszą lata służby są zbyt długie i zdali skrócenia ich na połowę. Toż samo powinna być zmniejszona liczebność ~~wojska~~ wojska jako zbyt obciążająca budżet. Procz atakowali Ministra że to, że religja katolicka po macoszemu jest traktowana w wojsku.

Toż samo bardzo ~~nie~~ energicznie przeciwko nie zwracaniu dostatecznej uwagi na wiarę katolicką protestował poseł katolicki Zebot, który poddał wogóle stosunki wojska bardzo surowej krytyce.

Na razie nie posiadam stenograficznych protokółów ze skupaszczyny ale obiecano mnie je dać.

Przedstawiciel klubu chłopskiego Lazic zdął by wojsko było nie tylko szkołą wojskową ale również kulturalną i narodową. Dlatego należałoby zmienić terażniejszą ustawę wojskową: należało by zmienić lata służby ograniczywszy ich 2 dla piechoty do 6 miesięcy a dla innych rodzajów broni do roku, ale za to służba wojskowa powinna obowiązywać absolutnie wszystkich. W wojsku wszędzie powinny być zaprowadzone racjonalne gospodarstwa i stosunek oficera do żołnierza powinien być postawiony na racjonalnych podstawach.

Minister wojny nie miał zamiaru dawać ekspozycji obec braku czasu jednakże ostatecznie wystąpił by bronić zasad poddanych krytyce.

Przedewszystkiem Minister wojny zaprotestował przeciwko temu co było mówione o wielkości budżetu; budżet przedstawiłony, nie tylko nie jest duży ale odwrotnie jest bardzo mały i nie pokrywa wszystkich zapotrzebowań wojska.

Oficerowie nie tylko nie jest za dużo w ośrodku ale raczej brak jest według statów 3333 oficerów; szczególnie daje się odczuwać brak młodszych oficerów. Dlatego został oddany rozkaz by wszyscy młodzi oficerowie zostali natychmiast delegowani do oddziałów liniowych.

Oficerowie są bardzo źle wynagradzani: jako przykład podał gen. Vasic siebie, kiedy jako dowódca Armji otrzymywał 3800 dynarów, podczas gdy subjekt - skłecie - tym samym czasie pobierał 4000 do 5000 dynarów. Pensja nawet wyższych oficerów są tak małe, że nie wystarczają nawet na najkonieczniejsze potrzeby.

Minister stanowczo wypowiedział się przeciwko zmniejszeniu lat służby, gdyż wojsko powinno być dobrze przygotowane i trzeba się liczyć z tem że sytuacja na razie ^{tytuł} pozwala zasypiać spraw obrony granic. Zresztą o tej sprawie lepiej będzie podług ministra mówić przy wypracowaniu i dyskusji nad ustawą wojskową.

Narzekań na braki sądownictwa w wojsku są do pewnego stopnia słuszne, ale trzeba uwzględnić że braki te pochodzą z braku oficerów korpusu sądownego, których brakuje 95. Wszystkie projekty zmobilizowania czasowo adwokatów zostały przez senat akupeszcyjny odrzucone.

Co do skarg na zły stosunek do religji to jest on wywołany tem że minister nie chciał posępnie wbrew prawu i cwo być od służby wojskowej księży katolickich. Minister wekaże że postąpił w tym wypadku ściśle podług prawa.

Co do budżetu minister podnosi że wojsko bez materialnego odpowiedniego zaopatrzenia niema znaczenia i etoż trzy czwarte tegorocznego budżetu idzie na zaopatrzenie materialne ale i to jest niedostateczne.

Organizacja wojskowa nie jest taka zła, ale zycząc ciągle z małych dwanaesteln niek była w stanie doprowadzić stopniowo do wymaganej wysokości.

General Vasica zwrócił się z apelem do skupszczyzny by nie pozwoliła by oficerowie marli z głodu bądź by rzucali wojsko nie mogąc wyżyć z pensji.

Na zakończenie prosząc o uchwalenie budżetu Minister Wojny cytuje meldunek, który wysłał Franchaid-Epaimay do Francji po rewji wojsk w Belgradzie.

" Nie wąkazy trzeba długo bawic w armji S.H.S. aby poznać doskonałe ^{at} właściwości zalety armji tutejszej, najlepszej ze wszystkich jakie dotychczas znam. Żołnierze są dobrze rozcińięci trzszwi i dyscyplinowani; oficerowie dobrzy, inteligentni, pełniakdobrych chęci do pracy i doskonalenia się w swym fachu. Sztab generalny rohi wrażenie doskonałego, a nad wszystkim domiruje rzadki patryjetyzm i specjalne starania o dobrą moralną i fizyczną dyscyplinę. Narod i wojsko wykonywują swój obowiązek."

Po mowie gen Vasica skupszczyzna przyjął budżet Ministerjum Wojny i Marynarki.

SYTUACJA WEWNĘTRZNA

STANOWISKO KRÓLA

Od dłuższego czasu kursowały pogłoski o tem, że Król nie jestadowolony z rządów Pasića i pomiędzy nimi istnieje tarcia. Fakt, że Pasić nie zamierzał przyjechać na slub z Iliđi miejscowości kuracyjnej pod Sarajewem i zmienił swą decyzję dopiero na wskutek sądzania Beneša, który chciał koniecznie się spotkać z Pasićem w Belgradzie, wyraźnie wskazywały na naprężoność stosunków.

← Ostatnio zaszły dwa fakty, w których stanowisko rządu w stosunku do Króla i Dynastji jest co najmniej dziwne to sprawa ułaskawienia Stejića i sprawa ks. Jerzego.

← Długotrwały proces komunistów-zamachowców na regenta zakończył się skazaniem na śmierć zamachowcy Stejića. Pomimo presji jaką na Stejića wywierano, ten ostatni nie zgodził się podać prośby o ułaskawienie jako znak protestu przeciwko sądu Pasića i rząd chciał by Król wyrok podpisał.

← Jednakże Król, przepędzający swe miodowe miesiące na Bledzie, wyroku nie zatwierdził i ułaskawił Stejića, zamieniając mu karę śmierci na 20 letnie więzienie. Wywołało to burzę w prasie rządowej, która napadła bardzo ostro i często w trywjalny sposób na Króla, że nadużywa swe prawa chociaż prawo łaski przysługuje mu na zasadzie konstytucji, że to jest sprawa państwowa i że tylko rząd o niej stanowić może.

Jednocześnie zaczęły się jazdy ministrów do Biedu w celu zmiany decyzji Króla, ale bez rezultatu i Król przy swej decyzji pozostał. W całej tej sprawie pomijając niekonstytucyjność i niesmaczność stanowiska rządu zwraca uwagę fakt, że rząd dopuścił do publicznej dyskusji i do krytyki w sposób bardzo namiętny Króla, i tylko opozycyjne pisma broniły decyzji królewskiej.

← Drugie zajście to sprawa ks. Jerzego, starszego syna Króla Piotra, którego zmuszono do abdykacji na korzyść Króla Aleksandra w 1908 r. ponieważ zbyt się zaangażował w politykę

austryjską, wykorzystując jako oficjalny pretekst nietaktu i awantury, które takowy uczynił.

Otóż do dziś dnia sytuacja ks. Jerzego nie jest uregulowana: nie tylko, że nie dano mu dowództwa jednostką wojskową, co mu obiecano, ale wysłano mu smiesznie małe apamaze /kilku tysięcy frank. franc./nie dano mu domu w Belgradzie, a za życia Króla Piotra pozbawiono go nawet prawa korzystania z powozów dworskich. Ks. Jerzy parokrotnie zwracał się do rządu i do króla w swej sprawie, ale bez rezultatu! Ostatnio posłał bardzo gwałtowny list w czasie ślubu Króla do Pasića. Zeras też po ślubie zjawiała się wiadomość w prasie, że ks. Jerzy został umieszczony w zakładzie dla nerwowo-chorych w skutek skandalu poczynionych w Paryżu. Dało to powód prasie rządowej do ataku na ks. Jerzego znowu w sposób, który nie mógł nie podważyć /prestige/ a Dynastji. Rząd milczał i dopiero w tydzień po tej wiadomości podał krótkie "dementi".

Przed kilkoma dniami ks. Jerzy przybył do Belgradu żądając swych praw i zastrzegając się, że akcja jego niema charakteru politycznego.

W sprawie tej poseł Andselovics /demokrata/wniósł interpelację w Skupstynie.

Całe zachowanie rządu w tych sprawach jest co najmniej dziwne i wydaje mi się, co jest zresztą moim osobistym przypuszczeniem tylko, że Pasić chciał nastraszyć króla i osłabić jego autorytet, by uczynić z niego powolne narzędzie w swym ręku.

Na ile sędzić mogą akcja ta się nie powiedła t. j. Król, który posiada dosyć dużo charakteru postanowił nie ustępować i jak się zdaje wręcz odwrotnie pragnie uzyskać aktywny wpływ na politykę wewnętrzną. Z prywatnych poufnych wiadomości wydaje mi się, że król stoi na stanowisku konieczności zbliżenia z chorwatami, usunięcia zbyt brutalnie policyjnego systemu rządów i oczyszczenia atmosfery zbyt zaciemnionej i skomplikowanej polityki Pasića.

Wydaje mi się bardzo prawdopodobnem, że po powrocie z Marejbadu, dokąd w tych dniach wyjeżdża, król wystąpi z większą inicjatywą i walka Król-Pasió może się stać otwartą.

SYTUACJA GABINETU:

*Wskazanie
na Pasió
demokratów
i radykałów*

jest bardzo słabą a od prawie 8 tygodni stanowisko KGŚS Ministra Spraw Wewnętrznych nie jest obsadzone. Ustąpienie p. Marinkovića z tego stanowiska było wywołane dwoma przyczynami: z jednej strony oskarżono go o to, że jest zaangażowany w politykę Blaiza, od którego otrzymał znaczny kurtaj, z drugiej strony wywołana była faktem, że większa część klubu demokratów do którego on należy, nie głosowała za wypracowaną przez niego planem wyborczym. Radykali i demokraci nie mogą się pogodzić, że do osoby na projektowanego przez demokratów Pačić, do nich bowiem należy obsadzenie M.S. Wewnętrz. radykali nie chcą się zgodzić. Na razie sprawa została rozwiązana w ten sposób, że Minister Finansów Komunudi objął również agendy M.S. Now. i nie jest wykluczone, że kompromis będzie zawarty w ten sposób, że Komunudi na stałe obejmie stanowisko Ministra Spraw Wewnętrz. a na Ministra Finansów będzie wysłany inny demokrat. Wskazują w tym wypadku na Velkovića.

Też samo minister wiary Krsti poдал się był w związku z nieprzyjęciem posątkowym przez gabinet umowy zawartej ^{między} z wioćcami i dopiero po zasadniczym przyjęciu umowy, cofnął swą decyzję. Pomijam już drobniejsze zajścia jak ogłoszenie dyktacji przez ministra rolnictwa Pucela wobec odmowy rządu na przeprowadzenie linii kolejowej z połyski 100 milionów dolarów śądanych przez klub włosciański-słowenski, która po sadość uosyleniu śądaniu została cofnięta.

Zajścia te jasno wskazują, że gabinet się rozpada i władza nie cieszy się zaufaniem.

Doszło do tego, że przeciwko projektom rządowym zaczynają stale głosować osio: kowie partji rządzących.

Tarcia pomiędzy głównymi partjami rządowymi ~~zajd~~

radykałami i demokratami ewolucje wewnątrz partji demokratycznej, przejścia musilmanów do opozycji—wszystko to stwarsza sytuację gabinetu coraz mniej chwiejną.

Sytuacja wewnętrzna co raz większe wywołuje niezadowolenie: *Ima kao stvarni imo puzetij uccitavoljen*
na poloniu ruch komitadzi, zaostrzenia ogromnie sprawy chorwackiej, rosnące niezadowolenia w Bośni i Czarnogórze—skazują, że system rządów musi być zmieniony.

Publicznie się też mówi o zmianie rządu ale Skupszczyzna pragnie odpoczynku więc i Pasić w dalszym ciągu przez te kilka miesięcy rządzić będzie ze swym bardzo niepewnym & chwiejącym się rządem.

SYTUACJA MIĘDZYPARTYJNA:

Takowa jak z powyższego wynika przechodzi ostry kryzys. Sprawa teki Ministra Spraw Wewnętrznych, sprawa składu członków Trybunału Administracyjnego wszystko to Kość niezgody pomiędzy radykałami i demokratami.

Sytuacja komplikuje się jeszcze tem, że wewnątrz partji radykalnej tendencja do pogodzenia się czy wglądnie szuakanie platformy do pogodzenia się co raz bardziej się rozwija a w partji demokratycznej rozpoczął się bardzo energiczny protest przeciwko teraźniejszym przedstawicielom partji w rządzie, których oskarżają, że idą na pasku Pasića i że raczej ich miejsce wśród radykałów, a nie demokratów. Specjalnie chodzi w tym wypadku o Marinkovića i Prebičevića.

Partje opozycyjne bardzo stanowczo przeciwstawiły się partjom rządowym w sprawie prawa wyborczego, wobec nie przyjęcia przez Skupszczyznę zmian zasadniczych opuścili Skupszczyznę i nie brali udziału w posiedzeniach.

PRACE SKUPSZCZYNY :

Skupszczyzna w ciągu ostatnich tygodni przyjęła prawo wyborcze, pożyczkę i uchwaliła budżet.

Przy pożyczce rozwinęła się bardzo żywa dyskusja. Z jednej strony krytykowano warunki pożyczki, z drugiej strony targowano się o uzyskanie pożądaných dla poszczególnych grup linii kolejowych.

Minister Finansów motywował konieczność pożyczki niezbędnością poprawienia stanu egzestujących linii kolejowych i koniecznością budowy linii adygatyckiej.

Sensacja wywołało oświadczenie posła Benina, że było mu ofiarowane przez jednego z posłów 250.000 denarów za glosowanie za pożyczką. Wydelegowana ad hoc komisja zbagatelizowała sprawę przedstawiając jako żart przy kieliszku. Jednakże faktem jest, że wielu posłów zarobiło znaczne pieniądze przy tej pożyczce.

Budżet przeszedł prawie bez dyskusji, gdyż chcąc nieszczęście skończyć z prowizorjum postanowiono uchwalić go przed 1. sierpnim. Po wyjściu budżetu z druku przesłał go.

SYTUACJA ZAGRANICZNA

UMOWA z WŁOCHAMI

Po zasadniczych pertraktacjach Ninčić z Pactą w Genai, został upoważniony do prowadzenia dalszych pertraktacji Minister ZEMY Wiary KRSTEL, który też wkrótce sparafował projekt umowy zawartej zgodnie z instrukcjami. Niespodziewanie Pasić odmówił zaakceptowania wysuwając żądanie zmiany pasa koło Zaderu i zmniejszenie go 5-10 kilometrów. Uosynił to zapewne ze względów polityki wewnętrznej pragnąc pozyskać wyborców swym nie ustępliwym stanowiskiem względem Włoch.

Jednakże opinia publiczna i część ministrów pragnęła zakończyć spór, a Krstek zagroził dymisją wrasie nie podpisania umowy. Pasić uległ. Przyciągnęła się sprawa jeszcze dyskusją w sprawie szkół, gdyż serbowie nie chcieli się zgodzić na dopuszczenie obywateli serbskich jako nauczycieli do szkół włoskich w Dalmaacji, ale ostatecznie i tą trudność usunięto i poseł serbski w Rzymie otrzymał rozkaz podpisania umowy.

ODWOŁANIE HR. MANZONIEGO.

Posel włoski w Belgradzie

→ Hrabia Manzoni, będąc przeciwnikiem Faszystów parokrotnie naraził się im zarówno będąc dyrektorem dypartamentu politycznego w Rzymie jak i jako Poseł włoski w Belgradzie. Od dłuższego czasu xx był atakowany w prasie włoskiej, która mu zarzucała zbytnią ustąpliwosć w stosunku do S.H.S.. Hrabia Manzoni działał jednak w tym wypadku za aprobatą swego rządu.

Przyjęcie przez Manzonię Senalli, który po przybyciu do Belgradu pragnął się z nim zobaczyć, bez uprzedniego pozwolenia wywołało ogromne oburzenie i Manzoni został odwołany.

Hr. Manzoni wyjeżdża z tą ku wielkiemu żalowi Serbów, Ninčić chciał nawet dać temu wyraz w formie

pułkowieckiego komunikatu ale zwrócono mu uwagę, że to tylko może saskodzić Manzoniemu.

STOSUNKI z BULGARAMI

Wobec trudności robionych przez Serbów w sprawie zwołania komisji bułgarsko-serbkiej dla zbadania sprawy komitadzi, Bułgarzy zwrócili się do Ligi Narodów z prośbą o obronę przeciwko agrywnym planom Serbji, Rumunji i Grecji.

Liga Narodów uchyliła się od rozpatrywania sprawy i poleciła stronom zainteresowanym, by się samo porozumiały ze sobą. Decyzja ta wywołała bardzo wielkie niezadowolenie ze strony Serbów, gdyż w ten sposób wrócono do propozycji bułgarskiej, którą byli odrzucili.

Narazie wobec tego, że ruchy nie ustają, zostały wysłane dwa pułki na granicę i ilość kantonierji została zmniejszona. Dzięki tym zarządzeniom sferystat. mają nadzieję slikwidowania w krótko tych ruchów.

SPOTKANIE w MARJENBADZIE

W tych dniach wyjechała do Marjenbadu Pasioć, a x w krótko potem ma się tam udać Ninčić, dla odbycia konferencji w sprawie przedłużenia umowy czesko-jugosłowiańskiej. Jakką ma mówiono przyjazd ministrów rumuńskich nie jest przewidziany.

KSZTAŁT MINISTRA NINCICIA

Przy dyskusji budżetowej Ninčić wygłosił dłuższe przemówienie o polityce zagranicznej S.H.S..

Przedewszystkiem wytłumaczył Skupaszynie, że nie zdążył wesośnie sprawozdania z konferencji genuenkiej, a nie chciał mówić przed zakońzeniem pertraktacji z Włochami.

Niepowołanie konferencji nie było niespodzianką dla tej szaty, który od początku śladnych niepokładał na nią nadzieji.

Porozumienie z Polską i Małą Ententą miało na celu obronę wspólnych praw interesów, i manifestację wspólności i solidarności stanowisk tych państw. Na konferencji zespół tych państw odgrywał bardzo znaczną rolę i nieraz wpływał w sposób decydujący na bieg spraw. Gorąco podkreślili Łatwość porozumienia i harmonję, która panowała.

W sprawie rosyjskiej oznajmił, że zaproszenie sowie-tów było właściwie ich uznaniem, że S.H.S. zachowuje neutralność w sprawach wewnętrznych Rosji, ale nie widzi potrzeby puścić dalej niż Wielkie Mocarstwa i uznania dzisiaj de jure bolszewików.

Z Gzeczami przeprowadzono konferencję w sprawie rozszerzenia podstaw i przedłużenia czasu trwania traktatu; z Bratianu wyjaśniono wszystkie kwestje nie rozwiązane dotychczas, a ze Skirmuntem sprecyzowano wzajemny stosunek i ustalono harmonję poglądów na obopólne interesujące kwestje.

Co do Włoch podał krótką historję pertraktacji w Genui, inicjatywę Lloyd Gesuga w sprawie wyrównania sporu i stwierdził, że wykonanie traktatu rapallskiego nie mogło się ograniczyć jedynie do ewakuacji III. szony ale trzeba było zawrzeć cały szereg konwencji wypływających z tej umowy. Wreszcie wyraził nadzieję, że wspólność interesów doprowadzi do wyrównania stosunków z Włochami.

O Bułgarach powiedział, że potrzynują ciągle akcji komitadzi i że wszelkie komisje rozjemcze nie mogą załatwić sprawy. Bułgarja musi zmienić swą politykę a S.H.S. mając porozumienie w tej sprawie z Grecją i Rumunją będzie postępowała stosownie do tego co Bułgarja uczyni. Poinformował też o postanowieniu Ligi Narodów.

Stosunki z Węgrami nie uważa za zadawalniające
wskótak siąglej; prowokawji z ich strony.

Z Austrią- stosunki poprawne nawet dobre.

O stosunkach z Albanją powiedział że się stabilizowały
i że stale się polepszają.

Zakonażył też, że polityka serbska opiera się na soju-
szu z Rumunją i Czechami, i przyjaźni z Polską. Dąży do
stabilizacji stosunków w Europie, jest pokojową a tem
samem żądać osem raz większe zaufanie.

Charakterystycznym jest, że ani słowa nie powiedział
o Francji a o Wielkich Mocarstwach bardzo ogólnikowo.

Dyskusja rozwinęła się nad exposé bardzo małą;
poaniós należały przemówienie kleryka chorwata Szimraka,
który powiedział, że wszystkie spory satargi noszą wyłąc-
nie wewnętrzny charakter a na zewnątrz wszystkie jugosło-
wianie są solidarni i wiości spotkają zawsze jeden front.

Socjaliści dali wyraz swemu septycyzmowi co do Małej
Ententy, zasądali większego zbliżenia z Czechosłowacją i
podkreślili rozbieżność interesów S.H.S.a z drugiej stro-
ny z Rumunją i Polską, których polityka była i jest zawsze
imperjalistyczną.

Prasa chłodno przyjęła exposé: zarzucono Ninčićowi,
że zapośno mówi o konferencji a ostatnio ograniczył się
do ogólników.

PRAWO DEPARTAMENCIE MARYNAR
KI I MINISTERSTWA WOJNY I MARYNARKI.

art. 1.

W Ministerjum Wojny i Marynarki znajduje się Departament Marynarki.

art. 2.

Do kompetencji Departamentu Marynarki należą wszystkie prace, które się odnoszą do:

- a/ Organizacji, formacji i dyslokacji marynarki wojennej.
- b/ Dowodzenie i kierownictwo marynarką wojenną / zapasów ruchu i podział jednostek /
- c/ Mobilizacja i demobilizacja.
- d/ Operacje marynarki wojennej.
- e/ Uzupełnienie ludzka marynarki wojennej & wszystko co się z tem wiąże.
- f/ Ubranie i wyposażenie marynarki wojennej materialnie i pieniężnie, o ile to nie wchodzi w zakres drugich departamentów Ministerjum Wojny i Marynarki.
- g/ Wszystkie zakupy niezbędne dla utrzymania floty wojennej na współczesnej wysokości technicznej i w pogotowiu wojennym w granicach przyznaných kredytów.
- h/ Sprawy osobiste i dyscyplinarne w Marynarce wojennej.
- i/ Całokształt szkoleń w marynarce wojennej
- j/ Studjowanie brzegów, meteorologicznych, hydrograficznych i nawigacyjnych danych i wszystkiego tego co stoi w związku z pracą marynarki.
- k/ Zbieranie wiadomości o marynarce państw sąsiednich i innych, które by przedstawiają specjalny interes z punktu widzenia wojennego; opracowywanie studjów tych materiałów w celu zapoznania z nimi i udoskonalenia naszej marynarki.

l/ Świadczenie się i przygotowanie do wojny na morzu; obrona naszych brzegów i terytorjum przyległego do jezior i rzek.

m/ Zestawienia i ewidencja projektu naszego budżetu dla marynarki wojennej i kierownictwo dysponowanie kredytami na działy techniczny i morski; wypełnianie wszystkich prac które się odnośią do marynarki wojennej;

m / Łączność z naszym Sztabem Generalnym w celu wspólnego działania naszych wojsk i marynarki.

n/ Łączność z państwowymi instytucjami mającymi do czynienia z ruchem morskim i rzeczonym; jak również z prywatnymi towarzystwami żeglugi; zbieranie i zestawianie danych o ilości, wielkości i stanie sion środków akcesoriów nawigacyjnych, jak wogóle o wszystkim co ma znaczenie dla celów wojennych.

o/ Wpływanie na organizację i rozwój prywatnych towarzystw żeglugi i wszystkich instytucji morskich i nawigacyjnych miażdż w miarę możności, jak również i na prywatny żeglarski okrętowny i porosty przemysł w kraju, który posiada znaczenie dla celów wojennych, i za granicą.

art. 3.

Na czele Departamentu marynarki stoi Szef Departamentu, w randze kontradmirała /lub kapitana okrętu wojennego/, który jest bezpośrednio podwładny Ministrowi Wojny i Marynarki.

Pod jego kierownictwem dokonują się wszystkie prace departamentu i on jest odpowiedzialny za nie przed Ministrem Wojny i Marynarki.

Szef Departamentu czyni starania, przedsięwziąć środki, niezbędne i przedkłada projekty mające na celu rozwój wojennej marynarki i zapewnienia jej bojowej gotowości i przygotowania do operacji. W imieniu Ministra Wojny i Marynarki czyści wszystkie przeglądy potrzebne i inspekcje okrętów, jednostek i wszystkich instytucji wojennej marynarki.

Gdy rozpoczyna działania Naczelne Dowództwo Szef Departamentu przechodzi do jego składu wraz z niezbędnym sztabem, przekazując swe funkcje pomocnikowi.

Szef posiada prawa i przywileje Dowódcy Okręgu dywizyjnego i jest naczelnym dekretem królewskim na zwyczaj przedstawienia Ministra Wojny i Marynarki.

art. 4.

Szef Departamentu Marynarki posiada jednego pomocnika, w randze kontradmirała lub kapitana okrętu wojennego. Pomocnik jest takżym pod każdym względem, a specjalnie w sprawach administracyjnych, i zastępuje go w czasie nieobecności, a gdy Szef przechodzi

do składu Naczelnego Dowództwa przejmując kierownictwo Departamentu Marynarki.

Pomocnik posiada prawa, i przywileje i stanowisko Dowódcy brygady, a mianowany jest dekretem Królewskim na skutek przedstawienia Ministra Wojny i Marynarki.

art. 5.

W celu podtrzymywania jak najściślejszej łączności między Marynarką wojenną i wojskami lądowymi, w celu wzajemnego informowania się i uzgodnienia pracy jak w czasie pokoju tak w czasie wojny, mogą być do Departamentu Marynarki albo pojedynczych dowództw lub instytucji przydzielani oficerowie sztabu generalnego bądź pojedynczych rodzajów broni, albo odwrotnie oficerowie wojennej marynarki pozostałym Departamentom Ministerjum Wojny i Marynarki, Głównemu Sztabowi Generalnemu, Dowództwom Armji, dywizji i innym Dowództwom i instytucjom wojsk lądowych.

art. 6.

Jako instytucja ekspertów, która ma za zadanie pomóc Departamentowi Marynarki swymi opiniami, egzystuje "Morsko techniczny komitet", którego skład i zakres działania określa Minister Wojny i Marynarki osobnym aktem rozporządzenia.

art. 7.

Dla decydowania najważniejszych kwestji Wojennej Marynarki pod względem organizacyjnym, operacyjnym lub technicznym Minister Wojny i Marynarki może na propozycje Naczelnika Departamentu Marynarki zwołać specjalną Radę, do której wchodzi stale: Szef B. i jego pomocnik, Szef Głównego Sztabu Generalnego lub jego zastępca, Szef Ogólnego Wojskowego Departamentu w Min. W. i Mar., Szef Operacyjnego Oddziału Sztabu Generalnego, Szef operacyjnej sekcji Departamentu Marynarki, i w razie potrzeby: Szefowie pozostałych sekcji Departamentu Marynarki, Dowódcy wybranych morskich komend, dowódcy flotylli, Szefowie pozostałych Departamentów Ministerjum Wojny i Marynarki i Głównego Sztabu Generalnego bądź także inni jako eksperci.

art. 8.

Wszystkie organizacje Marynarki przewidziane administracyjne organy II stopnia są bezpośrednio podporządkowane Dowódcy Marynarki.

art. 9.

Departament Marynarki dzieli się na 5 wydziałów: Operacyjny, Adjutantury, Techniczny, Intendancki i Sądowy.

art. 10.

Do kompetencji Operacyjnego Wydziału należy: Kierowanie i dowodzenie, organizacja i formacja, dyslokacja, uzbrojenie; ekwipowanie i rozbrojenie jednostek bojowych; szkolenie i wychowanie; przygotowanie naukowe; prace koło organizacji, obrony naszych brzegów i wszystkich instytucji rzecznej floty; mobilizacja, demobilizacja prowadzenie ewidencji i statystyki jednostek i instytucji marynarki wojennej; morska strategia i taktyka; służba informacyjną i zbieranie wiadomości o zagranicznych marynarkach, jak również związek z Attache Wojskowymi i ich pomocnikami; hydrografia i kwestje morskie w ogóle, jak również prasa i biblioteka; utrzymywanie łączności z Departamentem Awiacji Min. Wojny i Maryn. w celu wzajemnej współpracy pod względem hydroawiatycznym.

art. 11.

W szefie operacyjnego Wydziału stoi Szef, który jest wyznaczony z pomiędzy wyższych oficerów marynarki. Szef jest mianowany dekretem królewskim na propozycję Min. Wojny i Marynarki.

Dla pracy są przydzieleni do szefa:

3 wyższych oficerów marynarki / w razie potrzeby wyżej inżynierów;

11 niższych z których 8 oficerów marynarki / w razie potrzeby niższych inżynierów/między nimi jeden dla fotografii i 3 niższych administracyjnych oficerów z tem, by jeden kierował biblioteką;

5 pisarzy lub daktyleografów, i 5 fachowych podoficerów i 2 kleralery.

art. 12.

Do Wydziału Adjutantury należy: Personalja całego składu osobistego Marynarki Wojennej; nominacje; przydziały i listy starszeństwa; uzupełnianie składu osobistym; awanse, oceny, urlopy, emerytury, zwalniania.

art. 13.

Na czele Wydziału Adjutantury stoi szef, wyższy oficer marynarki. Szef jest mianowany dekretem Królewskim na propozycję Ministra Wojny i Marynarki.

Dla wypełnienia prac wchodzących w zakres Wydziału Szefowi są dodani :

- 1/ wyższy oficer marynarki ;
- 4 niższych oficerów marynarki, z których jeden jest wyznaczony na adjutanta Szefa;
- 3 pisarzy daktyleografów a posterd fachowych podoficerów będą odbywających służbę wojakową.

art. 14.

Do Wydziału technicznego należą:

1/ zakup materiałów i zawieranie kontraktów w tej dziedzinie, wszystkie ujemienia z wydziałem intendentury; przestudjowanie i wypracowanie programu pracy dla arsenału na rok bieżący; przygotowanie technicznego i robotniczego personelu i pytania robotnicze w ogóle;

2/ Zbieranie, porządkowanie i studjowanie wszystkich wynalazków i udoskonalen technicznych w kraju i za granicą, które mogą mieć znaczenie dla marynarki. Utrzymywanie łączności z artyleryjsko technicznymi Departamentem i Inżynieryjnym Myn. Wojny i Maryn.

3/a. Budowa okrętów: projekty i plany budowy nowych okrętów, utrzymywania i poprawy starych i wogóle całego materiału nawigacyjnego, budowy i utrzymania warsztatów i arsenału.

b. Budowa maszyn: projekty i plany budowy nowych jak również utrzymanie i poprawy wszelkich używanych maszyn i kotłów; wszystkie kwestje które się odnoszą do materiałów nieodzownych do ruchu.

c. Uzbrojenie: plany i projekty uzbrojenia okrętów, ulepszenie i przygotowanie wszystkich rodzajów broni / armat, torped, morskich i innych min i t.d. /; proch i pozostałe materiały wybuchowe; starania o uzupełnienie w swoim czasie wprowadzonymi środkami technicznymi.

d. Elektryczność, telegraf, Radiografja i Telefony; projekty i plany instalacji, utrzymywania i poprawy wszystkich elektrycznych urządzeń na statkach wszystkich rodzajów, na środkach nawigacji.

nych i urzędzeniach marynarki na lądach.

b. a. Budowa na lądzie i na morzu: utrzymywanie i budowa różnych urządzeń i budow marynarki wojennej na lądzie /domy, doki, wodociąg gi, drogi, mola i t.d. / zstem prowadzenie inwentarza wszystkich stałych gmachow i decydowanie sprawy o kupowaniu i wynajmieszynax prywatnych placow i budynków, a wszystko to w porozumieniu z Insz niaryjno technicznym Departamentu Min. Wojny i Marynarki.

art. 15.

Na czele technicznego Wydziału stoi Szef, który zostaje wyznaczony z postępowania wyższych czy głównych inżynierow / a w razie potrzeby i i wyższy oficer marynarki/.

Szef zostaje mianowany dekretem Królewskim na propozycję Ministra Wojny i Marynarki.

Dla pracy są dodani Szefowi:

5 głównych albo wyższych inżynierow / w razie potrzeby wyższych oficerow marynarki/;

5 niższych inżynierow / w razie potrzeby niższych oficerow marynarki/;

1 wyższy techniczny kierownik;

1 niższy techniczny kierownik;

6 pisarzy lub daktyleografow, fachowych podoficerow bądź z kadru;

6 kreślarzy.

art. 16.

Wydział Intendentury wypełnia zgodnie z prawami i przepisami wszystkie prace odnoszące się do:

a/ Zaopatrzenie prowiantowe i we wodę, wyżywienie marynarzy /zob nieryaj/, prowadzenie gospodarstwa marynarki wojennej;

b/ Zaopatrzenie w opał, światło i pranie;

c/ Zaopatrzenie w bieliznę, pościel, rzeczy obozowe i osobiste; wynajem budynkow; zaopatrzenie inwentarzem kancelaryjnym, koszarowym, wartowniczym i stażem; zaopatrzenie materjałami kancelaryjnymi i przyborami i wszystkim pozostałym, nieodzownym w garnizonach;

d/ Zestawianie kosztorysow, budżetu Marynarki wojennej, wydawanie poborow personalowi Departamentu i wszystkim tym, którzy należą do marynarki wojennej, anie są płatni w jednej z jednostek; wypłata

dotatkow, ktore Ministerjum wyasygnuje bezposrednio dla marynarki kierownictwo i nadzor nad pieniedzmi i materjalami;

e/Zawiezranie umow o zakupach dla potrzeb marynarki wojennej, umowy o najmie, sprzedazy, i zakupach i t.d., administracyjne kwestie sporne, czuwanie nad interesami państwowymi i przedsięwzięcie srodkow w celu uchronienia państwa od szkody;

f/ przygotowanie ~~xxxx~~ i porządkowanie wszystkiego co się odnosi do mobilizacji w dziale intendenty, zbieranie, uzupełnianie i porządkowanie wojenne administracyjnych i gospodarstwo statystycznych danych o sąsiadnych państwach z punktu widzenia intendenty;

g/Prowadzenie ~~możliwej~~ ewidencji personelu intendenty i administracji, zbieranie i systematyzowanie danych o służbowym i osobistym stanie tego personelu, sprawdzanie opinii o nim itd.;

h/Prace likwidacyjne marynarki wojennej.

art. 17.

Pracami wydziału Intendenty kieruje Szef Wydziału, który jest jednocześnie inspektorem nad pełnieniem służby przez wszystkie instytucje gospodarstwo marynarki i jest za nie odpowiedzialny. On wydaje rozporządzenia kasie. Mianowany zostaje dekretem Królewskim na propozycję Ministra Wojny i Marynarki.

Dla pracy w wydziale są przydzieleni do Szefa:

- 3 intendanci? niżej oficerowie intendenty;
kontrolerzy
- 3 ~~kwaklitarzy~~ niżej oficerowie administracyjni;
- 1 skarbnik niżej administracyjny oficer
- 1 buchalter niżej administracyjny oficer;
- 4 pisarzy czy daktylografow / podoficerow fachowych bądź poborców wch/.

art. 18.

Kasjer przyjmuje i wydaje pieniądze na zasadzie rozporządzenia Szefa, który jest obowiązany uprzednio sprawdzić czy wydatek ten jest oparty na prawie, budżecie, rozporządzeniu lub decyzji ministra

Na każdym rachunku czy też czeku, gdy uzna ich prawidłowość, szef czyni notatkę "należy wydać" i oznaczy słowami sumę, która się znajduje na rachunku czy też czeku, potem gdy już uprzednio buchalter sprawdzi prawidłowość tej cyfry i stwierdzi na rachunku czy

czeku podpisem.

Skarbnik jest odpowiedzialny za rachunki, które przechowuje. On zestawia z buchalterami roczne rachunki i jako przechowujący dokumenty pieniężne podpisuje je i przedstawia głównej kontroli.

art. 19.

Kontrolerzy badają rachunki i czeki, które są przedstawiane do wypłaty; sprawdzają prawidłowość sumy i czy wypłata jest usasadniona i po sprawdzeniu ~~podpisują~~ prawidłowość ~~podpisują~~ podpisem. Są oni odpowiedzialni za szkodę jeżeli podpisane przez nich rachunki nie są prawidłowe. W ogóle oni pomagają Szefowi i na jego rozkaz dokonywują przeglądu i rewizji kasy.

art. 20.

Buchalter prowadzi księgi pieniężne i przygotowuje roczne zestawienia z kasjerem. Jest on odpowiedzialny łącznie z kasjerem za przygotowane zestawienie i jego prawidłowość.

art. 21.

Do kompetencji prawnego /sądowego / Wydziału należą wszystkie sądowne i prawne kwestje, które się odnoszą do personelu i instytucji marynarki wojennej, jak również i wypracowanie odpowiednich projektów prawnych i przepisów; morskie i międzynarodowe prawo; współdziałanie przy wszystkich umowach, dyscyplinarnych i sądowych sprawach, ~~z~~ zawieraniu małżeństw.

art. 22.

Na czele Wydziału Sądowego stoi Szef, który zostaje wyznaczony zśród wyższych oficerów sądowych. Szef zostaje wyznaczony Królewskim dekretem na skutek propozycji Ministra Wojny i Marynarki.

Dla uskutecznienia pracy w Wydziale zostają mu przydzieleni:

- 1 morski oficer;
- 1 niższy sądowy oficer;
- 3 fachowych podoficerów bądź poborowych jako pisarzy.

art. 23.

Szefowie wydziałów jeżeli są kapitanami okrętu wojennego lub frigate mają prawa i stanowisko wódzcy dowodcy pułku, a w randze kapitana korwety lub pełniący obowiązki mają stanowisko ,prawa i wódzcy

dowodcy bataljonu.

art. 24.

Wydziały Departamentu mogą się dzielić w razie potrzeby na sekcje. Decyzja w tej sprawie należy do Ministra Wojny i Marynarki na zasadzie przedstawienia Szefa Departamentu.

art. 25.

Do Departamentu Marynarki przydziela się na służbę jeden oficer sanitarny jako referent spraw sanitarnych, jemu są przydzieleni dwaj podoficerowie, z których jeden zawodowy a ~~zawsz~~ drugi musi być sanitariuszem.

art. 26.

ARCHIWA

Każden wydział prowadzi samodzielny protokół, dziennik i register zgodnie z prawidłami. Do każdego wydziału dodaje się po 3 niższych administracyjnych oficerów.

Dalej dla wykształt wszystkich wydziałów egzystuje ogólne archiwum ekspedycja pism i rzeczy.

Każdem z nich kieruje jeden administracyjny oficer / niższy/.

art. 27.

W razie potrzeby może być kompetencja poszczególnych wydziałów rozszerzoną lub zmniejszoną, a w razie potrzeby i kompetencja Departamentu mogą być bardziej celowo rozdzielone decyzją Ministra Wojny i Marynarki a na zasadzie przedstawienia Szefa Departamentu.

art. 28.

Prawo to staje się obowiązującym od dnia ogłoszenia w " Służebnih Novinah " i zamienia rozporządzenie o Departamencie Marynarki Ministerjum Wojny i Marynarki L. 31315 z dn:30 listopada 1930r.

Polecamu Naszemu Ministrowi Wojny i Marynarki by prawo to ogłosił i się dbał o jego wypełnieniu, a władzom polecam według niego postępować, a wszystkim i każdemu by mu byli posłuszni.

L.3404

m.p. A L E K S A N D E R.

26 stycznia 1930r.

Belgrad.

Prezydent Rady Ministrow, Pasic /m.p./
Minister Wojny i Marynarki Vasic /m.p./

INTERPELACJA W SKUPSZCZYNIE
W SPRAWIE KATASTROFY W BITTOLU.

Na początku swej odpowiedzi genl. Vasio zakomunikował, że podczas katastrofy Bitoljskiej zostało zniszczonych:

- 7600 naboje do armat polowych 77 mm.
- 534 skrzyni amunicji do armat 65 mm
- 10818 naboje do armat polowych 75 mm.
- 38940 " do armat 105, 130 i 150 mm.
- 413 bomb i granatów ręcznych
- 8350 bomb i granatów różnorodnych
- 1000 ręcznych małych granatów
- 53 skrzynie z zapalnikami
- 355 skrzyni bomb dla artylerji piechotnej.

Amunicja owa została otrzymana od francuzów, którym pozostała po przerwie frontu Salonickiego, i miała być przez wieżona do Prilegu skąd ma dopiero miała być posyłana w razie potrzeby do Kragujewacu dla sprawdzenia. Bitolj był tylko oznaczym składem żeby jaknajprędzej wywieść amunicję z terytorjum Grecji.

Jeszcze w 1930 r. Ministerjum Wojny sądziło od koleji wagonów do przewozu amunicji tej, ale ich do ostatnich czasów nie otrzymało.

Następnie genl. Vasio wskazywał na te trudności, które się ciągle nęsuwają przy magazynowaniu broni wskutek braku na ten cel kredytów. Bilansu mającego tego roku zostało zarządzone przyznawanie 50 000 000 dyn. na budowę 70 magazynów, i jeżeli środki te nie będą przyznane w takim razie amunicja w dalszym ciągu pozostanie tam gdzie się teraz znajduje i będzie groziła niebezpieczeństwem dla mieszkańców.

Następnie minister wskazał tych, którzy są winni w danym wypadku. Po za paroma oficerami, którzy nie przedsięwzięli wszystkich środków ostrożności /np. trzymane próch zbyt blisko od miejsca ładunku naboje/ winien jest głównie żołnierz, który nieostrożnie amunicję upewnił jedną bombę i ten wywołał wybuch, który się szybko rozszerzył.

Dla zapobiegnięcia nowym nieszczęściom, Minister rozka-
zał przenieść amunicję o 6 do 7 km. od miasta, oddzielnie
podejrzana i zniszczyć, ale praca ta jest długa wobec braku
fachowców.

Zakończono ³zadaniem kredytów na budowę magazynów, bez ome-
go nie może przynieść odpowiedzialności za możliwe skutki
dzisiejszego stanu chronienia i magazynowania amunicji.

Interpelant Cirković wskazuje cały szereg upuszczeń ze
strony władz wojskowych: amunicja jest chroniona bardzo nie-
dbale, dotychczas nie zrobiono, by zebrać amunicję co
francuzi dokonali w ciągu 5 miesięcy; w paru miejscach
władze nie mogły się doprosić piorunochronów; w Bitolju
amunicję złożono o 300 metrów od głównej ulicy, a o 30 metr
od amunicji znajdowała się kuchnia komendanta składów.

Ofiar było 10 zabitych i 14 rannych, z czego 3 oficerów
i 3 żołnierzy.

Skarb stracił 13 miliony dynarów; jest to cena sprzed
trzech lat, dzisiaj wartosc nabojew straconych byłaby znacz-
nie większa. Straty ludności oceniane są na 10 milionów.

Interpelant żąda, by państwo wynagrodziło straty, a uznaje
ze odpowiedzialność spada na ministerjum, które nie przedsię-
wzięło wszystkich środków ostrożności.

Socjaliści zasądali ustanowienia komisji ankietowej, kto-
raby ustaliła winnych zupełnie ściśle dla pociągnięcia ich
do odpowiedzialności.

Komisja Skupaszczyna przeszła do porządku dziennego nad inter-
pelacją.